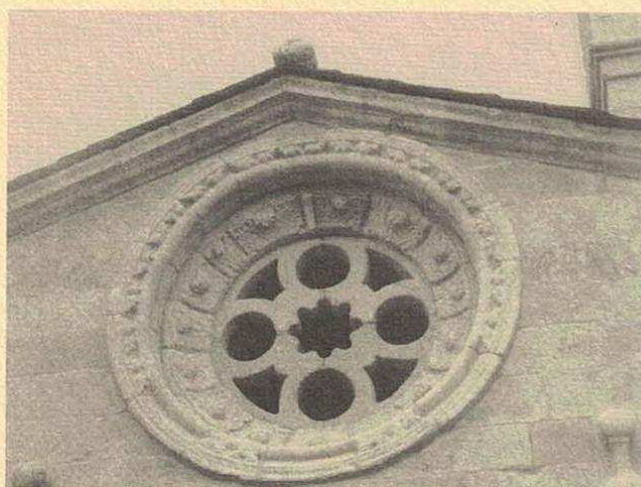

LVCENSIA

MISCELÁNEA DE CULTURA E INVESTIGACIÓN

BIBLIOTECA SEMINARIO DIOCESANO

Nº 42 (Vol. XXI)

LUGO, 2011

NO SUBSTRATO DOS TEMPOS

ONTE E HOXE VIVENCIAL DE

MANUEL ORESTES RODRÍGUEZ LÓPEZ

Velaquí unha parte do derradeiro capítulo do libro *Poesías completas* de Manuel Rodríguez López. En edición e prólogo de Darío Xohán Cabana, con patrocinio da Xunta de Galicia, Deputación Provincial de Lugo e Concello de Paradela, publicouno ESPIRAL MAIOR na súa colección “Alba longa”.

Esta antoloxía poética foi presentada a finais do ano pasado nun solemne acto-homenaxe ó autor, fillo predilecto de Paradela e inhumado no panteón de fillos ilustres deste concello. A sesión tivo lugar no auditorio da Excma. Deputación de Lugo, coa presidencia do Vicepresidente primeiro Antón Bao e do Alcalde do Concello de Paradela José Manuel Mato, ante numeroso público de Paradela e da Capital provincial. Formaba parte da presidencia, en representación da familia do poeta, a súa viúva Irene López; e o noviño neto de ambos, Carlos Rodríguez, cerrou tan agarimosa xuntanza interpretando co violín selectas composicións.

Os integrantes da presidencia (entre eles o responsable desta edición, Darío X. Cabana) encargáronse de suliñar os valores literarios da obra e a entrañable personalidade do autor. Fixeron referencia ós seus restantes escritos e a grandeza da súa traxectoria persoal de home bo e xeneroso, autodidacta de profunda formación intelectual e leal ás persoas e á sociedade.

Baixo o nome de *Manuel Orestes Rodríguez*, o Concello de Paradela vén convocando anualmente, sen interrupción desde 1995, un dobre certame internacional de poesía e de narrativa. Os traballos premiados en cada edición publícanse nun libro; e tanto o interese coma a participación medran de ano en ano en número e amplitude xeográfica.Ω

O ESPÍRITO DAS CITANIAS

«OESTRIMNIOS» CHÁMAOS RUFO AVIENO.

Adoraban a lus, o sol e as augas.
Eran tribos agrícolas-gandeiras,
comerciaban cos pobos da Bretaña
e vivían nos cumes do Noroeste
en cabanas redondas e ovaladas.

Segundo Estrabón, tiñan por comida
o miúdo maízo e pan de landras.
Sacrificaban bodes e cabalos
ás deidades denantes das batallas.

Como acontece a miúdo hoxe en día,
Estrabón escribiu cousas fantásticas:
que bebían cervexa en vez de viño
e ó seren unha raza ruda e bárbara,
en troques dos coidados á parida,
practicaban os homes a covada.

Pero antes xa escribira o gran Polibio
que Galicia é unha terra afortunada.
Os gravados rupestres xeométricos
e os contiosos achádegos nas mámoas
—armas de bronce, torques e vasillas—
confirman a súa gran puxanza,
aumentada ó chegaren os Saefes
coas ferreirías e a deusa Poemana,
que no castro de Lugo presidía
o culto ofiolátrico de Hallstatt.

Das tribos que poboaron o Fisterre,
deixounos Tolomeo fiel constancia
e, coma principal, destacou Plinio
ós Caporos de Lugo e Iría Flavia.

Portadores do liño e o centeo,
dos novos invasores a camada,

vencellada cos Saefes e os Oestrimnios,
marcou unha ditosa e nova etapa.

Pasaron longos séculos pero aínda
perduran nas vivencias e nas danzas
do noso pobo, fiel ós devanceiros,
o espírito imperante das citanias.

CANTAR DE CEGO

ESCOITEN O QUE PASOU
nesta cidade sagrada
no catrocentos sesenta
durante as festas de Pascua.
O pobo cristián unido
en relixiosa xuntanza
estaba a canta-los himnos
triumfantes de acción de gracias
ó Señor resucitado
cando as traidoras armas
do usurpador Remismundo
alancaron sanguinarias
entre a moitedume atónita,
que contempla alporizada,
ante o bispo degolado,
como seu templo esborrallan.
Cinco décadas de paz,
por Hermerico encetadas,
nas que o pacífico arado
substituíra as feras lanzas,
trocáronse en moura ruína,
lume, saqueos e bágoas.
Así empezou o devalo
dunha nación que agromaba,
asentada na irmandade

MUZA E ALMANZOR EN LUGO

POR MÁIS VECES QUE O INTENTARON,
Lucus Augusti romano,
non te puideron domear
os feroces mahometanos.
No setecentos catorce,
ás ordes dun Muza ousado,
matan xentes inocentes
e saquean os teus castros;
pero as mesnadas cristiás
firmes avanza ó mando
do rei Afonso Primeiro,
o Católico Asturiano,
e a ansiada paz reverdece
mentres que o bispo Odoario
reconstrúe esta cidade
pouco a pouco, paso a paso.
Setembro de novecentos
noventa e sete. O espanto
adónase da bisbarra
ante o tropel dos cabalos
invasores que se achegan
causando morte e estragos.
Eros, Fernando e Otón,
nobres condes esforzados,
convocan na catedral
a tódolos seus vasalos
e diante da Virxe xuran
morrer a feito loitando
denantes de se entregaren
ó xefe dos mahometanos.
Os máis afoutos guerreiros,
da muralla no máis alto,
aceiradas frechas lanzan
contra o bereber oufano
incapaz de abrir un oco
no baluarte romano,
e o astuto Almanzor decide
mante-lo asedio, pensando
nunha fácil rendición

debida á fame e cansazo;
 pero os lugueses indómitos
 manteñen os mesmos azos
 e a comenzos de novembro
 o sarraceno, anoxado,
 ordena finda-lo cerco
 tras falar cos emisarios
 que lle ofrecen, coma burla,
 un bolo de pan e un año.

XUSTIZA POPULAR

Ó REMATE DO SÉCULO CATORCE
 burgueses, bispos e feudais, de novo,
 enceréllanse en liortas e batallas
 que, coma sempre, sofre e paga o pobo.
 O bispo Pedro López de Aguiar,
 confesor de Don Pedro, faise o xordo
 ós mandatos de Henrique das Mercedes.
 Con Fernando de Castro vai de acordo
 e, a pesar de morre-lo Xusticeiro,
 el segue a dominar almas e corpos.
 A plebe escravizada esgrime as fouces
 contra tanto tributo, tanto imposto
 e, ás ordes de María Castiñeira,
 a vinganza florece en sangue e fogo.
 Conseguirá escapa-lo bispo Pedro,
 pero a morte sorprende ó fiel mordomo
 e as loitas continúan contra a Mitra,
 destemidas e rexas, sen acougo.
 En Lugo a violencia fai estragos.
 Don Lopo, o novo bispo, fica morto.
 É o pobo desvalido e sen porvir
 quen fai xustiza tras anos sen conto
 de dominio feudal, de mansedume,
 de vivir á miñoca, cheo de loito.
 Lustros máis tarde, a causa popular
 faise irmandiña e, con maiores folgos,
 de María Castaña a sementeira

acadará vizosos novos froitos.
 Agora son os nobres e os castelos
 quen non resisten o furor teimoso
 das mesnadas de Afonso de Lanzós,
 Diego de Lemos e de Pedro Osorio.

FALSA VISIÓN

O ESPÍRITO DA TERRA, DA AUTÉNTICA GALICIA,
 non está na ruindade de agarimo tinguida.
 Non é sublevación pra acada-lo poder
 ou engana-lo pobo para servirse del.
 Non podemos dicir que o conde Rodrigo
 se sublevou en Lugo por puro patriotismo.
 Aconteceu que estaba o rei Afonso Sexto
 loitando contra os mouros e, para o seu proveito,
 quixo coroarse rei, facerse independente.
 Non pretendía, non, unha Galicia ceibe.
 E tampouco Solís anceiaba librar
 a auténtica Galicia do dominio central.
 As teimudas paixóns, na cidade e na aldea,
 manipularon sempre o Espírito da Terra
 como está a acontecer a cotío hoxe en día
 no comercio, nas artes e nas loitas políticas.
 Mesmo Afonso Reimúndez corrouse en Compostela
 e converteu seu reino en feudo de Castela.
 «Anguriada Penélope», «Galicia boi de palla»
 chámana os seus poetas en vendo tanta mágoa.
 Confunden o Espírito* da nosa Terra enxebre
 cos pulos maquiavélicos de repelentes vermes.
 Falsa visión. Galicia, o Espírito da Terra,
 é vivencia e linguaxe, luz e vizosas veigas,
 o que sente o emigrante en lonxanas nacións,
 o que poucos valoran no seu propio terrón.

* A métrica esixe aquí esta acentuación, que ademais é popular en certas secuencias sintácticas.

VIRXE DOS OLLOS GRANDES

POR QUE IMOS DUBIDALO?
Puidera ser verdade
que viñeras a Lugo
como dice* Pallares.
Por que imos a negar
que serena pousaches
para o inspirado artista
con señorial semblante?
Perfecta de faccións,
Virxe dos Ollos Grandes,
no teu colo Xesús
non cansa de mirarte
e os anxos rebuldeiros
ó redor, exultantes,
oval coroa técenlle
á túa augusta imaxe.
No decorrer dos séculos
esa mirada suave
foi celme para eivados,
consello para abades,
forteza do rei Casto,
que che rende homenaxe,
e nume do rei Sabio,
cantor dos teus milagres.
Ós teus pés dona Urraca
ofrenda vasalaxe
e o santo de Mezonzo
compón e reza a Salve.
Odoario e San Froilán
nas antigas idades,
coma hoxe, proclamábante
doce nai de bondade.
Na barroca capela,
Virxe dos Ollos Grandes,
continúas a reinar
nas mentes e no sangue

* O orixinal impreso pon *di*, pero a métrica esixe a forma lucense *dice*, habitual en MRL.

con ese teu polícromo
ollar de maxestade.

SAN FROILÁN

NA CATEDRAL LUCENSE ECOAN
os gregorianos cánticos relixiosos
en louvor do Patrón,
o milagreiro San Froilán. E o pobo
axoéllanse diante das reliquias
do Santo con piadoso arroubo,
namentres os foguetes esfachícanse
na cúpula do ceo con grande estouro.
Santa Froila, no pétreo sartego,
verte bágoas de gozo
e as oracións dos fieis,
neste día outonal e venturoso,
soben ás bóvedas da vella sé
mesturadas co incenso, amodo.
Mil e cento cincuenta anos
hai que naceu o excelso patrono,
moi preto da muralla, no lugar
do regueiro dos Hortos.
Moitos soles e lúas
percorreron os ceos sen acougo
desque fiel á chamada do Evanxeo,
aprendido da santa nai no colo,
tripou congostas, páramos e chairas
rebordante de pulos apostólicos.
Nos corazóns aínda froitifican
con anovados folgos
o ensino do eremita medieval,
fundador de cenobios
en terras de León reconquistadas
ó invasor mouro.
Dende o altar, con carisma episcopal,
noso Patrón imparte bendicións e consolo,
presaxia paz, amor e irmandade.
A cidade de Lugo é un fervedeiro

de xentes que festexan San Froilán
e ata o seu compañeiro, o lobo,
cargado coas alforxas,
síntese fachendoso.

SAN ROQUE

TRANSCORRERON DOUSCENTOS LONGOS ANOS
dende que pola túa intercesión
da cidade de Lugo a poboación
librou duns xermes víricos arcanos.

E para celebrar teu día, oufanos,
acompañan á leal Corporación
e ó Cabido cada ano en procesión
ricos e pobres, cregos e paisanos.

Peregrino, co can e coa cabaza,
no cume da capela ollas contento
as xentes algareiras e festeiras
namentres nos xardíns da meiga praza,
Montes, no pedestal, con grave acento,
dirixe para ti ledas muiñeiras.

AUGUSTA E SOLEMNE

MURALLA ROMANA DO VELLO CONVENTUS IURÍDICUS
noutroira sen par fortaleza vixía,
que lonxe quedaron as loitas coas tribos
da anterga Galicia.

Amparo das fortes lexións que no castro
tramaban futuras fazañas guerreiras,
defensa vital da cultura de Lacio
en terras galegas,
ó longo de séculos viches altiva
o paso dos suevos, dos godos, os mouros
os loiros normandos e a gala rapina

dos nosos tesouros.
 Aéreo paseo cargado de historia,
 anelo que cingues o van da cidade
 e gardas lembranzas e vellas memorias
 de antigas idades,
 ti es testemuño de sacros concilios,
 do bispo Odoario, do Santo Froilán
 da heroica María Castaña e dos irtos
 señores feudais.
 Xa formas conxunto coa nosa paisaxe
 e no intre dos ventos, tornados e neves
 calada resistes os feros embates
 augusta e solemne.

REGALÍA DO ESPÍRITO

PARQUE DE LUGO, EVOCADOR DO ANTERGO
 castro sagrado onde os bardos druídas
 salmodiaban os seus rezos panteístas
 Que atalaia sen par de panorámicas!
 De panorámicas solemnes, rexias,
 enmarcadas por Pena Loira, Couso,
 o Veral e o Picato maxestoso,
 lindeiros de polícromas paisaxes.
 Paisaxes merecentes dun Virxilio
 para canta-las agras e restrebas,
 os reflexos do sol nas carballeiras,
 no Lavadoiro, no Mera e no pai Miño.
 No pai Miño que viaxa farturento
 e detense en Saamasas para ollar
 a ponte nova, os prados de Orbazai,
 os barrios de San Lázaro e da Ponte.
 Da Ponte, anunciador puntual das festas
 da exuberante primavera, vía
 romana transitada por milicias
 de invasores, labregos e romeiros.
 Romeiros peregrinos a Santiago
 que, nun breve descanso nas Arieiras,
 fican varados ante tal beleza

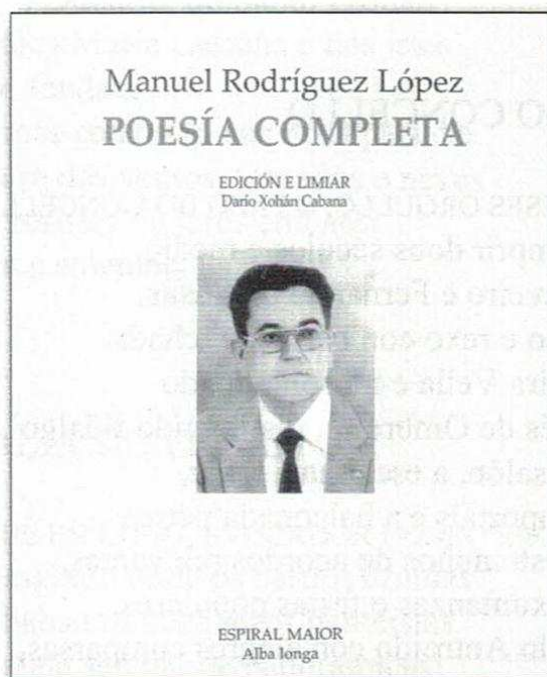
ó contempla-la esvelta catedral.
 Catedral incrustada na cidade,
 castro sagrado, balconada aérea
 a vixia-las vagoadas e arboredas,
 regalía dos ollos e do espírito.

O PAZO DO CONCELLO

DOS LUGUESES ORGULLO, O PAZO DO CONCELLO
 acaba de cumprir dous séculos e medio.
 Obra de Caaveiro e Fernando de Casas,
 xurdiu vizoso e rexo con barroca fachada
 na antiga Feira Vella e no solar doado
 polo Marqués de Ombreiro, distinguido fidalgo*.
 O acolledor salón, a escalinata rexia,
 os amplos soportais e a balconada pétreo
 son vellos testemuños de acordos relevantes,
 de culturais xuntanzas e festas populares.
 Os desfiles do Antroido con alegres comparsas,
 os reis magos de oriente cargados de esperanzas,
 o artificio do fogo nas festas do Patrón
 e na Semana Santa as longas procesións
 son lembranzas que viven, nos novos e nos vellos,
 fundidas coa estrutura do pazo do Concello.
 Con aire señorial, un día e outro día,
 preside aconteceres da súa amada vila:
 as verbenas nocturnas, os concertos da Banda,
 as xuntanzas políticas, folclores e charangas,
 pícaros a xogar, paseos no Cantón...
 De todo canto ocorre é fiel observador.

* Non lle podemos pedir rigor histórico ó que despois de todo son poemas, e así deixamos pasar sen crítica as incertas figuras de Odoario e San Froilán ou as orixes míticas dos Bolaños. Mais aquí, tan cerca do noso tempo e tratándose dunha propiedade pública sagrada, temos que desmentir un mito demasiado repetido en Lugo e afirmar que ningún marqués de Ombreiro doou o soar da Casa do Concello de Lugo. O actual Concello de Lugo fixose –substituíndo outras Casas do Concello que xa existían alí– entre 1736 e 1738, cando aínda non había acordo do marquesado de San Martín de Hombreiro, título creado por Fernando VII en 1817.

Dende o airoso torreón, no centro da cidade,
tamén olla o que pasa nos barrios e arrabaldes.
Que grande regalía, que orgulloso se sente
en vendo como medran, e o trafego da xente!
O pazo do Concello ten verbas para todos
empregando a linguaxe das horas do reloxo.

O MUÍÑO DA FERVEDOIRA

ESQUECIDO NO FONDO DUNHA REGA,
esborrállase o muíño fariñeiro
tradado pola couza no farneiro,
na buxa, na peneira, na moega.

Xa non se lembra da última fanega
de molaxe trocada en pan albeiro,
nin a frescura sente do regueiro
que á súa beira rápido escorrega.

Non deixa a mesta fraga ve-lo ceo
nin o solpor nin a brillante aurora
e, por veces, ecoa un longo ouveo.

O seu monótono treinar, noutrora,
invitaba a ruar e ó parrafeo.
Que só e abandonado fica agora!